

Oredništvo in uprava:
Ljubljana,
Belenburgova ulica št. 6/II.

DELAVEC

Glasilo Strokovne komisije za Slovenijo. (Pokrajinski odbor GDSJ.)

Izhaja vsak četrtek.

Stane posamezna številka 1 Din,
mesečno Din 3.—, celoletno
35 Din. — Za člane izved
po 60 para.

Oglasi po dogovoru.

Dopisi morajo biti frankirani
in podpisani, ter opremljeni
s štamp. dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.
Reklamacije so poštnine
proste.

Naše nove naloge.

K zaključku leta 1923, smo podali v zadnjem uvodniku kratek pregled o stremljenjih našega lista in naših organizacij v minulem letu. Pri tem smo na kratko pokazali tudi na naloge, ki nas čakajo v bodočem letu. Treba pa je o teh novih nalogah natančneje razpraviti, ki naj pripomore, da bodo podpirali ta stremljenja vsi naši čitalci širom Jugoslavije.

Že zadnjič smo rekli, da je sedaj, ko je položaj razčiščen naša prva naloga združiti razcepljen proletarijat v močnih falangah naših strokovnih organizacij. Ta naloga je tako nujna in tako sveta, da ne smemo hraniti niti časa niti sredstev za njeno izvedbo. Treba je pa povedati, da je ta naloga ob enem tudi najtežja.

Razkol v delavskih vrstah je posledica novih razmer.

Mirno predvojno življenje je prišlo vsled vojnega meteža iz ravnotežja. — Vojna je spremenila gospodarske odnose. Verižniški posli so rodili celo vrsto novih milijonarjev, na drugi strani se je pa armada revežev ogromno pomnožila. In politično življenje, ki je le zrcalo vsakokratnih gospodarskih razmer je vsled tega dobilo čisto novo lice, nove običaje in nove grupacije sil.

Val sproletariziranih množic je butnil z nečuvno silo ob delavske vrste. S tako silo, da je mesto, da te vrste pomnoži in okrepi, jih je pa — razbil in razkosal.

Za tem razkolom je sledila polemika o vprašanju: Po kateri poti se pride najprej do uspehov?

Ta polemika je silno razširila in poglobila socialistično znanje. Škoda le, da so se tej ozdravljajoči polemiki pridružile tudi psovke, zavijanja in oseb-

ni napadi tistih listov in ljudi, ki temu čistilnemu procesu niso dorasli.

Vprašanje, katera pot je najboljša, je danes rešeno. Javna diskusija je pokazala, da je socialistična pot dobra, varna in edina prava. Izkazalo se je, da bo moral proletarijat hoditi tudi v bodoče prav po tisti poti, kjer je z izbruhom vojne nehal. Pri tem bo pa moral upoštevati nove izkušnje, ki jih je prinesla s seboj vojna in povojna doba.

Naši zaupniki naj se živo zavedajo, da je ta resnica že končnoveljavno zmagala. In da je s tem konec razkrajnega procesa, zavedajo naj se, da prihaja sedaj doba zbiranja sil v eno veliko silo.

Sicer se temu razvoju še upirajo posamezni zagrizenci ali živa sila življenja gre preko njihovih bolnih jadikovanj svojo naravno pot v nove doživljanje in nova ustvarjanja.

Tega dejstva naj se naše organizacije zavedajo in naj gredo takoj na delo, da izkoristijo nov položaj v svoj prid. Kajti naše organizacije morajo biti zidane na živo življenje, če hočemo da bodo o načinu življenja soodločale.

S tem smo prvo nalogo v povem letu razjasnili. Če kratko ponovimo, je naša prva naloga, združiti razkropljene sile v eno veliko silo.

Druga naša naloga pa bo te združene sile zdisciplinirati ter usmeriti v določeno smer. In ta smer je ustavitev kapitalistične ofenzive, ter preiti v protitudar.

To drugo nalogo bo pa mogoče izvršiti šele tedaj, ko bo prva že izvršena, zato je treba posvetiti vse moči izvedbi prve naloge.

Zdravniška pragmatika.

Kakor čujemo, je izdelal osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu osnutek pragmatike za zdravniške osrednjega urada in njegovih krajevnih organov.

Ker je za delavski razred velike važnosti, da je razmerje zdravnikov do nosilca zavarovanja urejeno, zato ne bo škodovalo, da tudi »Delavec« kot glasilo večine delavstva v Sloveniji o tej pereči zadevi razpravlja.

Kaj hoče doseči osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu z novo pragmatiko?

Osrednji urad si mora zajamčiti zadostno število večjih, sposobnih zdravnikov in mora tem zdravnikom v materijelnem pogledu nuditi take ugodnosti, da bo zdravniško mesto v zavarovalnem zavodu omogočilo zdravniku samostojno, od drugih dohodkov in zaslužkov nezavisno existenco.

Ta temeljna zahteva je danes tem nujnejša, ker vlada občutno pomanjkanje zdravnikov in je žalibog opravilo pri zavarovalnem zavodu za mnoge zdravnikove ne glavno, marveč postransko opravilo.

Zato pragmatika ne bo dosegla niti zdaleka svojega namena, če ne bo vsaj približno rešila te svoje naloge.

Zavedamo se v polni meri, da je zavoda glavna naloga, da nudi obolenim dobro in temeljito zdravniško pomoč. Delavstvo upravičeno zahteva, da bodi zdravljenje v zavarovalnem zavodu prav tako. Ta zahteva je v interesu posameznika, je v interesu zavoda in družbe, kajti mehanično zdravljenje,

zdravljenje »en masse«, danes avtomatično zapisavanje aspirinov, antipirinov in drugih takih zdravilnih pomočkov običajno ne pospešuje zdravljenja in podaljšuje delanežnost. — Delanežnost pa je za delavsko družino nesreča, ki je tudi hranarina ne odtehta.

Vsa znamenja pa kažejo, da si takih izprememb, takega korenitega izboljšanja od pragmatike ne obetajo niti oni, ki so pragmatiki kumovali. — Vsaj je ravnateljstvo okrožnega urada za zavarovanje delavcev ob protestu zastopnikov Strokovne komisije in zastopnikov Jugoslovanske strokovne zveze ravno v zadnji seji sklenilo tako reorganizacijo zavoda, ki je bolj podobna policijski kot pa zdravstveni instituciji. Po vsej Sloveniji se ustanove kontrolna okrožja. Kontrolorji, nadkontrolorji in nadnadkontrolorji naj popravljajo za zavod to, kar zgreše zdravniki, opravljajoč službo v socialno-zavarovalnem zavodu kot postranski posej.

Priznavamo, da je tudi vsaj deloma lajška kontrola potrebna. Vendar pa odklanjamo, da bodi lajška kontrola zavodu — namen. Policaj ne zatre latov, policaj tudi simulantov ne bo zatl. Vzgoja, primerni existenčni pogoji so zdravilo!

Prepad torej, ki zija med sklenjeno reorganizacijo okrožnega urada in osnutkom pragmatike ne dopušča upanja, da bo pragmatika izboljšala zdravniško službo. To očito nesoglasje in nasprotstvo upravičuje našo bojazen, da bo pragmatika kvečjemu nalila ognju, ki tli v zavarovalnih uradih, novega

olja. Sicer si tudi mi ne obetamo, da bi pragmatika mogla upostaviti ono idealno razmerje, da se bo čutil zdravnik zavarovalnega zavoda za del tega zavoda. Smatramo pa, da mora pragmatika pomeniti korak naprej k ublažitvi odnošajev med zdravniki in zavodi.

Ker bo izvedba pragmatike onemogočila za dogleden čas svobodno izbiro zdravnikov, je tem bolj potrebno, da bo zdravniška služba v zavarovalnem zavodu donajala delavstvu polnih koristi in da se bo zdravnik brigal za umestno in dobro bolniško oskrbo.

Danes je pač prerano, načeti vprašanje, če je organizacija zdravniške službe v okviru zavarovalnih zavodov najboljša. Danes je preuranjeno, govoriti o tem, če ni morda boljše izvedena zdravniška služba na Angleškem, kjer so zavarovalni zavodi nosilci zavarovanja, kjer pa je zdravniška oskrba ločena, tako, da se v zavodu samem ne vrše neprestani, razvoju škodljivi boji med zavarovanci in zavodom in med zdravniki in zavodom. Spor, ki je nedavno izbruhnil v Nemčiji med zavarovalnimi zavodi in zdravniki je tudi za nas poučen in važen. — F. S.

Mladinska organizacija

Gospodje pri Zvezi industrijev ne prenehoma pisarjiti na ministrstvo za soc. politiko za dovoljenje, da smejo importirati profesionalne delavce iz tujih držav. Ti delavci res prihajajo ali razen par častnih izjem so po večini to taki delavci, ki nič ne znajo in jih zato domači obrati niso mogli zaposliti.

Vemo pa, da Zveza industrijev ne stremi za tem, da bi dobila dobrih delavcev temveč hoče imeti mnogo delavcev, da bo vladala brezposelnost in lahko zbirala take delavce, ki bodo najcenejše delali. Oni hočejo imeti medsebojno konkurenco med delavci. Da je to resnica, naj dokažejo naslednje vrstice.

Že pred meseci smo vajenci potom svoje mladinske organizacije pričeli delati na to, da bi se obrtno nadaljevalne šole zopet odprle. Svojo zahtevo smo utemeljevali s tem, da hočemo teh šol za to, da se bomo v njih kaj naučili in da postanemo dobri profesionisti, katerih pri nas manjka. Mi dobro vemo, da delavec čim več zna, tem več velja.

Naleteli smo pa po večini na gluha ušesa. Šole smo si sicer izvojevali, ali sredstev za vzdrževanje teh šol nam pa ne dajo.

Gospoda je napravila približno tako kakor če pomoliš lačnemu kameni mesto kruha.

Naši delodajalci pravijo naj iz »nagrada«, katere nam dajejo nekako tako, kakor se vrže ciganskemu psu kost, naj s temi borimi krajerčki vzdržujemo še šole. To se pravi z drugimi besedami, da nam hočejo odvzeti še tistih borih par dinarjev, ki smo jih dosedaj prejimali.

Gospodje pri Zvezi industrijev, verujite nam, da ne zaslužite imena kapitalisti. Vi ste kramarji. Kajti moderen kapitalist vsaj vé, da je tudi njegova korist, če dobro izuči naraščaj, s katerim dobi dobrih in kvalificiranih delavcev.

Vam gospodje je pa celo prav, če bi Vaši delavci ne znali ne čitati ne pisati in ne risati, da ne bi smeli vedeti kaj je kemija, geografija. Vi hočete, da bi bili vaši delavci mrtvi stroji, katere bi vam »Borze dela« tako importirale, kot importira Meinel kineški čaj. Vi hočete izrabiti v človeku le tiste sile, ki so

mu prirojene in potem ko zastari, ga pa vržete na cesto, kakor se vrže star »škarp« na gnoj.

Do sedaj ste izkoriščali naše stariše in tako hočete tudi nas.

Vi veste, da naši očetje in matere — katere ste med vojno s svojim verižništvom popolnoma slekli in upropastili — da oni nimajo sredstev za vzdrževanje šol. Oni so tako izčrpani, da komaj čakajo, da jim prinesemo tistih par dinarjev, katerim pravite vi »nagrada«. Naši stariši plačajo državi, katere kramarji ste vi z vsakim grizljajem indirekten davek.

Zato zahtevamo od Vas naših delodajalcev in od vas kramarjev države:

Dajte nam šole!

Ne igrajte se z nami. Nam je te igre dosti in bomo poskrbeli, da se jo boste tudi vi naveličali. Mi nimamo zgubiti ničesar več, ker smo že vse zgubili.

Vajenci.

Resnica o organizaciji živilskih delavcev.

Na moj zadnji članek v »Delavcu« pod gorenjim naslovom odgovarja v Strokovni borbi št. 47 A. Praprotnik ter pravi, da iščem vsepovsod vzrokov, samo tam ne, kjer so — pri reformističnih kolovodjih.

Na njegova izvajanja moram povdariti, da je A. P. v politični kampanji in da živi v iluziji, ker hoče v eni noči prekucniti ves svet. Seveda prekucniti se pusti samo slabič, dejansko pa pametni delavci in močje skrbno premelejo svoja čustvovanja, preden jih spravijo v dejanja. Tako je tudi bilo po večini v Osrednjem društvu živilskih delavcev in se ni za čuditi, če A. P. v svojih nazorih doslikrat ni imel uspeha. Da je A. P. političen histerik, je dokazal ponovno v svojem zadnjem zagovoru v Strokovni borbi. Menim, da ni od njega častno metati blato tja kamor ne spada. Vse blato, ki ga prav z veseljem meče na Osrednje društvo, odpade že po izvršenem nekorektnem delovanju pekovske podružnice v Ljubljani na njo samo in zato pada blato na A. P. in ga bo v najkrajšem času popolnoma zakrilo.

Osrednje društvo je vsa širokopotezna vprašanja glede pekovskega delavstva točno in častno rešilo. Lokalna vprašanja v Ljubljani za pekovske pomočnike pa je reševal podružnični odbor sam. Kaj se je vse zgodilo, gre na račun samo podružnice v Ljubljani. Da so pa v podružničnem odboru odločevali ljudje nazadujočih misli in dejanj, je krivo celokupno članstvo v Ljubljani z A. P. vred. Dokazano je, da podružnični odbor ni izvrševal svojih dolžnosti v pokretu, kar je osrednji tajnik neštokrat javno pri shodih pek. pomoč. v Ljubljani dokazal. Vendar so pa pomočniki vedno dali zaupnico istemu in omogočevali nadaljnje razdiralno delo in to delo je doživelo svoj poraz, ko so Kratohvil in konzorcij (vsi skoro v podružničnem odboru) pri zadnjih pogajanjih izrinili Osrednjega tajnika in podpisali pogodbo, ki je očito naperjena proti delavstvu. Osrednji tajnik je takoj zahteval revizijo pogodbe, vendar delavstvo je pritrdilo storjeni napaki Kratohvila itd.

Končno vse kar je bilo slabega, nosi odgovornost podružnični odbor in članstvo. A. P. se naj zgovori z enim in drugim, Osrednje društvo pa naj pusti lepo pri miru.

Glede 8 urnika pa A. P. naj bode tih. Obrne se naj do podružničnega odbora in članstva. Znano mi je, da je Osred. društvo tudi to nalogo častno rešilo in da je bil od njega stavljen predlog na ministrstvo za socialno politiko sprejet. Zakaj še ni objavljen, ne vem, vem pa, da komunisti niso za njega niti z mezincem zgenili. Vem, da se je delavstvo in podružnični odbor držal pri tem vprašanju pasivno. In vendar je nočno delo prepovedano. Če to A. P. ne ve, naj pošlje svoje diplomate k ministru ali pa k vladi in tam bo pri njih vse zvedel. Drugo pa je, če bo delavstvo izrabilo to prednost.

Tako Tone, Osrednje društvo je delalo, podružnični odbor, delavstvo in Ti pa ste podirali.

Moralno odgovornost nosiš Ti, ker si s hujskanjem pripravil članstvo na pasivnost v pokretu.

Glede Magušarja pa se kakor sem že zadnjič omenil, pogovori z njim, ker Magušar in Ti osebno ne tvorita pokret, ker nam se gre za načela. Če bo treba, ne bom pomišljal, da te trditve še bolje z dokazi podprem.

Pokret bo rešil proletarijat, ne pa posamezne osebe. V. P.

Navodila zaupnikom II. rudarske skupine.

(Nadaljevanje).

Splošna rudarsko policijska odredba z dne 1. oktobra 1901. leta.

§ 4. Vse odprtine in dohode predorov (Schächte) vrtnalne luknje za prezračenje, zaseke (Verhaue) i. t. d. je po dnevi zapirati tako, da ne more nihče po svoji krivdi pasti v nje, ali se kako drugače poškodovati.

Obrat v jami.

§ 15. Vse podzemeljske jame se morajo vzdrževati v varnem stanju ves čas dokler se uporabljajo.

§ 16. Lesa, kar ga je potreba za varno delo, in drugih zato potrebnih sredstev mora biti vedno pri rokah v zadostni množini. Ako kje pri jami ni onega lesu in drugih sredstev, ki so potrebna za varno delo, mora obratovodja ali njegov namestnik odrediti ustavitve dela za toliko časa dokler se ne nabavi, kar je potrebnega.

§ 21. Vsi rovi v katerih se ne dela in ne hodi, morajo biti zaprti. Neopravičeno stopati v zaprte rove, je prepovedano.

§ 24. Odkop (Abbau) v premogovnikih se naj vodi tako, da so tam zaposleni delavci vedno zavarovani v dotiki s svetlimi izhodi, oziroma z zaščitnimi poti (Fluchtweg). Pot, ki ga imajo prehoditi delavci, zaposleni pri odkopu, do prihodnje zaščitne proge, naj se napravi kolikor mogoče kratka in naj bo kolikor mogoče prosta vsega, kar bi oviralo beg, zlasti od nako-paneja premoaga.

Ispravljanje (Förderung) in dela v zvezi s tem.

§ 31. Vse posode, ki se rabijo za ispravljanje, morajo biti narejene tako, da delo z njimi ne povzroča neposredne nevarnosti. Izpravne posode ki imajo nedostatke, se ne smejo rabiti za ispravljanje. Vozički, katerih omare (Kasten) so z čepi (Zapfen) zavrtljivo pritrjene na stojalu, morajo imeti napravo, ki prepreči, da omara ne more izdrsni iz stojala.

§ 32. Tiri za ispravljanje morajo biti vedno v dobrem stanju; tračnice (Schienen) morajo biti tako močne, da so primerne vozni težji, in morajo biti vedno trdno pritrjene. Na zavornih progah (Bremsbergen) nagnjenih dvigalnih (Aufzüge) in glavnih izpravnih progah morajo biti tračnice vezane.

§ 33. Ob nakladanju se ne sme nihče izspavati v nakladališča iz nadstropnih lomov (Uebersichbrechen) sipin (Schutten)

itd. Začetek in konec nakladanja se mora naznaniti z klicem. Ob nakladanju se mora vozač postaviti tako, da mu voziček ni na poti, ako bi bilo potreba morda bežati.

§ 34. Na progah, kjer oskrbujejo izpravljanje ljudje, mora biti luč vozačeva vedno vidna vsem, ki prihajajo proti njemu.

§ 36. Vozači se smejo vrstiti s svojimi vozički v razdalji 20 metrov na nagnjenih (geneigten) in po 10 metrov na vodoravnih progah.

§ 38. Pri nizkih izpravnih progah je treba na vozičkih prirediti ročice (Schlepphacken) ali pa kako drugače preskrbeti za to, da se pri ispravljanju prepreči vsaka poškodba rok ispravljalca.

Prezračenje rudnika.

§ 86. Vsi rudniški prostori, po katerih se hodi in dela, se morajo tako preskrbovati z svežim zrakom, da svetiljke dobro goré, da je možnost dihanja brez težave in da se življenje in zdravje rudarskega delavstva ne spravlja v nevarnost nabiranja škodljivih plinov, zlasti eksplozivnih plinov, ali pa da delavstvo ne trpi vsled prevelike vročine.

§ 91. V rudnikih z visoko temperaturo, morajo biti zanesljivi toplomeri s katerimi se mora na delovnih krajih, kjer toplota presega 28% C, tedensko izmeriti in to zabeležiti.

§ 92. Pri delu v rovu s temperaturo 30% C ne sme delavec delati dalje nego 6 ur dnevno.

Razsvetljava.

§ 98. Prepovedano je, zahajati brez jamske luči v notranje prostore, ako niso razsvetljeni z dnevno lučjo, ali s trdno prirejeno razsvetljavo.

Razstrelbe.

§ 119. Razstreljevanje vodijo tozadevni strelni mojstri (Schussmeister) v smislu te naredbe od § 114—§ 125.

§ 122. Po odstrelitvi se sme iti na prostor, kjer se je odstrelilo še le potem, ko se je dim toliko razgubil, da je mogoče vse pregledati in preiskati. Prepovedano je vstopiti na dotični kraj med odpadom (Nachfall). Pri vsakem streljanju se morajo slemena (Firste) in boki (Ulme) natančno z lučjo obvestiti in previdno obtekat, kar je pri tem treba varnostnih odredb se morajo iste takoj izvršiti.

Kopanje.

§ 128. Slemena, boki, krajno oprsje (Firste, Ulme und Ortsbrust) se morajo

preiskovati ne samo z razsvetljevanjem, temveč obrtavati se jih mora z železom. Trhla ali drobljiva slemena, boki ali ogali, in isto nevarne previsnine (Ueberhänge) se morajo zavarovati tako, da nihče ne more predčasno vstopiti v nje. Slemenske plasti v zasekih (Verhaue), pod katerimi ali zraven katerih se dela se morajo podpreti vselej, in sicer tudi tedaj, kadar niso videti nevarne.

Stroji, nad dnevne naprave.

§ 139. Vsi delavci kateri so zaposleni v bližini se vrtečih strojnih delov smejo nositi med delom samo obleko, ki se jih tesno prilega.

§ 148. Prepovedano je snažiti, likati in mazati strojne dele, ki so med obratovanjem dostopni v zvezi z nevarnostjo, dalje popravljati stroje in strojne naprave, ki jih te gonijo med tekom.

Posebna določila.

§ 171. Mladostni delavci spod 16. let in ženske pod 18. leti se ne mejo zaposliti pri vlačanju vretena, zaviral, vlačiti ne smejo vozičke po napetih progah, in dalje tudi ne za drugačna dela, kjer bi se lahko poškodovali. O delavcih te vrste, ki se uporabljajo, se mora pri vsakem rudniku voditi seznam, iz katerega je razvidna njih starost in način dela ki jim je odkazan.

§ 173. Na odkopih in zasekah je prepovedano delati enemu samemu delavcu.

§ 179. Vsak delavec je dolžan takoj obvestiti svojega predstojnika, kadar zapazi kako pretečo nevarnost za osebe ali rudnik. Kadar se prične delo, mora vsak delavec paziti na to, da je vse orodje in vse pravne s katerimi ima delati, dalje vse varnostne naprave, kar jih je v dotičnem rovu v pravilnem stanju. Pri izmenjavi dela morajo odhajajoči delavci svoje naslednike opozoriti na morebitne posebne dogodke in nevarne okolnosti.

§ 186. Pri vseh obratih je, kakoršna je pač potreba, ustanoviti rudarske kopalnice ali drugačne primerne naprave za umivanje.

Poslednja določila.

§ 202. O vsaki smrtni ali težki poškodbi ki se pripoti pri rudniku se (§ 181 spl. rud. zak.) se mora takoj, ali z prihodujo pošto, obvestiti okrožni rudarski urad. Odstavek 5. tega §. Na krajih, kjer se je pripetila smrtna ali huda nesreča, se ne sme, ako se dá pri tem nemoteno delati dalje, izpremeniti nič, dokler ni okrožni rudarski urad odredil predpisanega krajevnega ogleda. Izjeme so dopustne glede rešitve ponesrečenecv kakor tudi za izvršitev morebitnih nadaljnih rešilnih del ali če zahteva tako varnost obrata.

Svobodašem.

Naša izobraževalna organizacija »Svoboda« je že od meseca aprila lanskega leta predmet najgrših napadov od strani lista »Napreja«.

Takoj po tem kongresu je pričel ta list napadati delovanje »Svobode«. — Posledica teh napadov je bila, da so nekatere podružnice zahtevale izredni kongres.

Centralni odbor je ta kongres — kljub silnim denarnim stiskam sklical,

ker je hotel pokazati, da rajši žrtvuje posamezne funkcionarje, če so kaj zagrešili, kakor pa da se organizacija razbije.

Povdarjamo, da so bile denarne žrtve za kongres take, da so skromna sredstva, ki jih organizacija poseduje tako izčrpale, da koncem decembra nismo mogli niti tajniku skromne plače izplačati. Ali kongres smo sklicali vseeno v nadi, da se bo na njem položaj tako razčistil, da bodo vsi neopravičeni očitki v bodoče izostali.

Pa kaj se je zgodilo?

Tisti, ki so sprožili zahtevo po izrednem kongresu, niso smatrali za vredno, da na ta kongres odpošljejo delegate z nalogo, da tam — iz oči v oči povedo kaj ni bilo prav in dobro.

Bili smo ogorčeni vsled takega postopanja, vendar smo molčali, v nadi, da bodo vsaj po kongresu taki napadi prenehali. A napadi niso prenehali, temveč se z nezmanjšano silo nadaljujejo.

Kongresu so bili glede »Kresca« predloženi točni računi. Iz njih je bilo razvidno, da je sedanji centralni odbor sprejel od prejšnjega preko 40 tisoč K dolga. In ker tega dolga ni mogel poravnati, je tiskarna »Kresca« ustavila. — Kongres se je s temi pojasnili zadovoljil, ter izrekel centralnemu odboru zaupnico.

Ali »Napreju« vse to ne zadostuje in v zadnji številki ponavlja svoje očitke.

Pa ne samo ponavlja, temveč prinaša še nove. Sedaj piše, da smo zato ustavili Kresca, da omogočimo g. A. Kristanu izdajanje lista »Pod lipo«.

Ta očitek je tem podlejši, če ugotovimo, da je kongres tudi o listu »Pod lipo« razpravljal in sklenil, da tega lista »Svoboda« ne bo podpirala, temveč bo pri prvi možnosti izdala svoj leposloven list, ki bo pisan po smernicah kongresov in po direktivah vsakokratnega centralnega odbora »Svobode«.

Dalje očita »Napreju«, da je sedanje vodstvo in članstvo »Svobode« zatrla delovanje abstinenčnih odsekov, čeravno je nasprotno resnica, da v celi Svobodi ni nobenega člana, ki bi preprečeval delovanje abstinenčnih krožkov. In centrala »Svobode« je pripravljena tem kakor drugim odsekom moralno in gmotno pomagati, kolikor ji pač skromna sredstva dopuščajo.

Navedena dejstva kažejo, da vihti »Napreju« brez vsake potrebe nad »Svobodo« svoj mesarski nož! Zato prosimo vse člane Svobode, posebno pa še one, ki so naročniki »Napreja«, naj store vse, da bo čimprej ta neproletarska in nesocialistična gonja prenehala.

Predsedstvo »Svobode«.

I. vaditeljski tečaj DTE se bo vršil od 15 do 18. februarja v Trbovljah.

Nobena enota naj ne izostane!

Podlistek.

Osnutek za železničarje.

(Nadaljevanje.)

Za naredbo, s kojo naj se regulira položaj delavskega osebja, zaposlenega na državnih železnicah kraljevine SHS, sprejeta na državni konferenci delavskega osebja, ki se je vršila v Zagrebu 4. novembra 1923.

B. Volitve delavskih zaupnikov vodijo volilni odbori. V teh edinicah, v kojih delavci dosedaj niso izbirali svojih zaupnikov, ali so vsi zaupniki izgubili mandat, izvede volitve poseben volilni odbor.

Ta volilni odbor tvorijo najstarejši delavci dotičnega podjetja. Njih število mora biti tako veliko, kakor je število zaupnikov, ki se volijo v dotičnem podjetju. Poznejše volitve delavskih zaupnikov izvedejo sami delavski zaupniki, kojih poslovna doba se je končala.

V delokrog volilnih odborov spada:

1. volitev predsednika;
2. sestava volilnih list;
3. razpis volitev (izdaje proglaša), določitev dne in kraja volitev.
4. sprejemanje in reševanje pritožb proti sestavi volilnih list.
5. popraviljanje volilnih list;
6. izvrševanje samih volitev;
7. ugotovitev in razglašanje volilnega izida;
8. sprejemanje pritožb proti volitvam.

32. Število delavskih zaupnikov je odvisno od števila delavcev, ki so zaposleni v dotični delavnici in to tako, da prideta v edinici, v koji je zaposlenih

1. do 20 delavcev po dva zaupnika;
2. od 21 do 50 delavcev po tri zaupnike;
3. od 51—100 delavcev po štiri zaupnike;
4. od 101—150 delavcev po največ pet zaupnikov;
5. od 151—450 delavcev po največ šest zaupnikov;
6. pri več kakor 451 delavcev izbira vsakih 50 nadaljnih delavcev po enega

zaupnika, ali vsega skupaj ne morejo voliti več nego 16 zaupnikov.

33. V edinicah, v kojih je razven delavcev zaposlenih več nego 10 nameščencev, morejo voliti tako delavci, kakor nameščenci posebne zaupnike, ki vrše svoje posebne posle vsak zase, one posle pa, ki se, tičejo tako delavcev, kakor nameščencev, pa skupaj po poslovniku.

V podjetjih ki volijo skupaj po 3 ali več zaupnikov, mora biti izbran eden zaupnik od nameščencev.

34. Zaupniki imajo izdelati poslovnik za svoje delovanje, na podlagi poslovnika, ki ga je izdalo ministrstvo za socialno politiko.

Delavski poverjeniki so dolžni izdelati pred koncem vsakega leta pismeno poročilo o svojem delu pristojni Inspekciji dela.

35. Delavski zaupniki ne dobivajo za svoje delo nikake plače ali nagrade. Oni vrše svojo dolžnost kadarkoli je to mogoče.

V kolikor se mora vršiti njihovo delovanje po svoji naravi v delavnem času, ne sme odbijati poslodavec tega časa od delovnega časa. Pri delavskih

zaupnikih, ki delajo na akord, je podjetnik dolžan vračunati zaupniku čas, ki ga je rabil za izvrševanje svoje dolžnosti kot delovni čas in ga plačati po povprečnem normalnem zaslužku.

36. Pri sporih, ki nastajajo izmed samih delavcev enega podjetja, ali izmed njih in njihovih poslodavcev, a v vezi s poslovanjem zaupnikov, odločajo pristojne Inspekcije dela odnosno Ministrstvo socialne politike.

37. Poslodavec ne sme odpustiti ali preganjati delavskih zaupnikov radi pravilnega vršenja njihove dolžnosti po odredbah tega zakona.

b) Organizacija.

38. Pravica delavcev na organiziranje radi izposlovanja boljših delavnih pogojev je zajamčena.

Te organizacije morajo vstvarjati delavci po poklicih ali brez ozira na poklice, ravno tako jih morejo združevati v krajevne in oblasne zveze.

39. Nobeden delavec se ne sme preganjati radi pripadnosti k eni po zakonu osnovani organizaciji. Tudi se ne sme krstiti delavcem na noben način svoboda zborovanja.

Naše organizacije.

Železničarji.

Ali je to res le prepričanje? Po zakonu o zaščiti delavcev je zabranjeno vsako delo, ki presega osemurni delovni čas razen, če se zanj izrečeta dve tretjini delavcev, pa tudi v takem slučaju velja to le za omejen čas. Ta zakon štiti zaposlene na državni železnici.

Toda železniška uprava se za zakono sploh ne meni in goni svoje delavce, da delajo in jih ne vpraša, če jim je to po volji. In ker delavci na žalost tudi sami ne pazijo, da bi se zakonske odredbe izvajale, zato je seveda razumljivo, da je brezuspešno, če se ta ali oni upre nezakonitemu podaljševanju delavnega časa. Delavci sami ne vidijo, da na ta način sistematično podaljšujejo svoj osemurni delovni čas in da bodo prej ali slej sami mehanično privolili v 9 in 10 urni delovni čas.

Toda to še ni vse! Železniška uprava sama krši zakon o zaščiti delavcev tudi na drugi strani. Obstojta v tem zakonu odredba, ki določa, da se vsako čezurno delo odškoduje najmanj s 50% poviškom na normalno delo; a železniška uprava se za tako čezurno delo niti ne zmeni, niti ne misli, da je njena dolžnost, da delavca za čezurno delo nagradi 50 odstotkov več, kakor pri normalnem delavnem času. Kaj še! Ona ne plača za to delo niti toliko, kakor za normalno delo. Redkokje plača železniška uprava za čezurno delo 10—20 odstotkov višje. Torej poleg nezakonitosti še neenakost! Delavcem, ki so na ta način oškodovani in varani, je treba, da se spoprimejo že vendar enkrat s tistimi, ki se ne sramujejo kršiti niti zakonov, ki so jih sami skrpučali. Za boj pa je treba seveda organizacije in članstvo ne sme obupavati, če organizacija od majhnih prispevkov ne more živeti in je prisiljena, da jih poviša. Nezavedni delavci so bili vedno lastni grobarji. Potrebno je, da med delavstvom ne bo grobarjev in da postane sleherni zidar, ki zida svojo boljše bodočnost.

Če se zakoni danes ne izvajajo, potem je treba v bodoče gledati na to, da se bodo. Če delavstvo to hoče, potem mora te zakone poznati podrobneje. Vsak posameznik bi imel v tem slučaju mnogo preveč dela, a premalo časa. Delavske organizacije vse to uvidevajo, zato je Strokovna komisija preskrbela snov za novo brošurico od strokovnjaka, kjer naj bo zbrana vsa socialna zakonodaja naše države. Ž njo si bo sleherni delavec štivil pred svojim podjetnikom svoje pravice. Brošurica bo v kratkem izšla in jo že v naprej priporočamo vsem tistim, ki se ne marajo odreči svojim pravicam brez najhujše borbe.

Mednarodna reakcija.

Kako nevaren je položaj delavskega razreda v času ojačanja socialne reakcije lahko razvidimo iz mnogih dogodkov, ki se pred nami vrste.

Nova nemška vlada, ki je dosegla v državnem zboru takozvan poverilni zakon, ima polno moč, da v usodnih trenutkih brez parlamentarnega posvetovanja in sklepanja daje ukrepe in odloke o najvažnejših vprašanjih. In ni slučaj, da je bil osemurni delavnik prvi na tapetu. Najpreje naj bi izgubili to socialno pridobitev državni nastavljenici, toda izkušnje, ki jih ima delavstvo iz zadnjih let, kažejo, da bi zasebni podjetniki pridno zagrabili in odprava osemurnega delavnika bi bila prav kmalu v splošnem izvedena. Samo tega se nemška vlada še boji, sicer bi brez pomišljanja osemurni delavnik za svoje nameščence že davno odpravila. In delavstvo?

Prešibko je, da bi danes stavilo kak večji odpor v tej smeri. Mednarodna reakcija je na čeli črti v boju proti najvažnejšim socialnim pridobitvam zadnjih desetih let. In kapitalisti si obeatajo uspehov po tem, koliko more delavstvo staviti v borbo svojih moči. — Češkoslovaški trgovski minister je pri razpravi o proračunu izjavil:

V bodoče se bomo morali ozirati na dogodke v Nemčiji, kjer se bije boj za uvedbo deseturnega delavnika. Potrebno bo, da se novim razmeram tudi mi

prilagodimo, ako bočemo ostati konkurence še nadalje zmožni.

Prilagoditi se hočejo kapitalisti po celem svetu! To se pravi, da proti osemurnemu delavniku mednarodna nevarnost, da je ta namera kapitalistov danes že očitna in da je to resen opomin delavstvu, da se pripravi na odpor. Zlasti naši železničarji bodo morali storiti vse, da dobe moč in, da ne bodo v imenu železničarjev nastopali ljudje, ki delajo roko v roki s sedanjim režimom.

Železničarji bodo morali pokazati, da nočejo imeti nobenega opravka s takozvanimi »nacionalnimi železničarji«, ki niso nič drugega kot ljudje sedanjega režima.

Železničarsko pragmatiko bo izdal v hrvatskem jeziku Savez železničarjev Jugoslavije v formatu žepnega notica. Posamezen izvod stane 10 dinarjev. — Tisti, ki si žele naročiti ta važni zakon, naj ga naroče potom svoje organizacije pri Savezu železničarjev v Zagrebu (Petrijnska ulica 40.)

Pragersko. Tu lazijo radikalni agitatorji in se skušajo vsidrati tudi med delavstvom. Mi stojimo na straži in bomo skrbeli, da bodo odšli na koncu z dolgimi nosovi, pa naj se po svojem Radikalu še tako bahajo s svojimi uspehi.

Zidani most. Tukaj se je vršil dne 25. t. m. shod postajnih odpravnikov, katerega se je udeležilo v celem — 10 ljudi. Sklicali so ga Zvezarji. Iz tega je razvidno, da obračajo Zvezi tudi postajni odpravniki hrbet, — odkar plava vedno očitneje v vladno - kapitalistične vode.

Maribor. Die Enthüllungen über den Vorsitzenden des »Društvo strojevodjevc«, — haben bei uns dem letzten Maschinführer die Augen geöffnet.

Dieser Verein ist ein typischer gelber Verein, der im Interesse des Unternehmers arbeitet.

Wenn das feststeht, so ist sicher, dass ihm aus Ueberzeugung kein Arbeiter mehr angehören wird. Nur ein Kalb könnte seinen Metzger achten und füttern, — bevor er es hinschlachtet.

Mit Drohungen — sucht man aber weiter Anhänger zu werben. Speziell auf die deutsch sprechenden Maschinführer hat man es abgesehen, — in der Voraussetzung, dass man diese wird am leichtesten einschüchtern können. So sucht der Verräterverein gerade unter Ihnen Boden zu gewinnen.

Wir hoffen aber, dass auch Drohungen nichts nützen werden. Wir haben hier schon Manches ausgehalten — in der Zeit, wo unsere Verbindungen mit den Arbeiterorganisationen noch lose werden und wo der Willkür Türe und Tore geöffnet waren. Und auch da wankten wir in unserer Treue zur Klassensolidarität nicht. Heute sind es wohl leere Drohungen, wenn uns jemand zwingen wollte einer Verräterorganisation anzugehören. Dazu zwingt kein Gesetz.

In den Werkstätten wäre eine größere Rührigkeit in der Organisation am Platz. Unsere Organisation wird gerade hier bald vor wichtigen Aufgaben gestellt werden.

Es gilt hier, die Ausgleichung der Löhne mit jenen in den Privatbetrieben zu forcieren und den Vertrauensmännern jene Stellung wiederzuzusichern, die sie hier schon hatten. Der Entwurf unseres Savez, den wir im Delavec und in der Volksstimme veröffentlichen, wird Ihnen da ein Fingerzeig sein.

Wir hoffen im kurzen berichten zu können, dass wir in den Werkstätten noch leben.

Vestnik „Svobode“.

Članske izkaznice. Na zadnjem delegacijskem kongresu se je sklenilo uvesti nove članske izkaznice, ker sedanje nikakor ne ustrezajo svojemu namenu. Da pa more centralni odbor izvesti ta sklep, prosimo vse podružnice, ki potrebujejo novih izkaznic, da nekaj časa počakajo z svojimi zahteva-

mi, dokler se ne bo uvedlo novih izkaznic, ki bodo obvezne za vse članstvo. —

Centralni odbor »Svobode«.

Vaditeljski tečaj DTE. Telovadna podzveza »Svobode« priredi v dnevih 15.—18. februarja t. l. v dvorani Delavskega doma v Trbovljah vaditeljski tečaj, da vsaj deloma odpomore pomanjkanju vaditeljstva v naših vrstah.

V ta namen pozivljamo vse podružnice, posebno pa telovadne enote, da najkasneje do 31. januarja t. l. pošljejo Zvezi DTE »Svobode« imena telovadcev in telovadkinj, ki jih nameravajo poslati na tečaj.

Stroške za posamezne obiskovalce tečaja nosi podružnica oziroma odsek; stroške za prireditve tečaja pa Zveza DTE.

Sodrugri, telovadci! Odkar se je začelo delavsko mladinsko gibanje za izobrazbo proletariata, je sedaj prvič, da

si upamo držati vaditeljski tečaj in radi tega naj ne pojde ta poskus, kar tako mimo nas, temveč poskrbite, da se tečaja v čim večjem številu udeležite. — Četudi bo trajal tečaj le nekaj dni, vendar bo vsak udeleženeec pridobil najvažnejše, kar je za začetek telovadnega gibanja potrebno. — Zato naj pa nobena podružnica, noben odsek ne ostane brez zastopnika!

»Kar je prav in pošteno, lahko poveš. Saj najde zrno večkrat tudi mlad in majhen ptič, če je razumen« — take govorijo ptice v staroindijskih pripovedkah, ki jih je izdala »Svoboda« za našo delavsko mladino. Ta knjiga naj ne manjka v nobeni družini in vse podružnice pozivljamo, da dobro gledajo na to, da bo to tudi v resnici! Naj bere naši mali raje naše knjige, kakor pa knjige meščanske morale!

Razgled po svetu.

Tedniski pregled.

Ljubljana, 2. januarja 1924.

Prošlo leto je poteklo v znamenju hotenja po ozdravljenju političnega, gospodarskega in moralnega življenja v Evropi. Ostalo je žal samo po hotenju, ostalo pa je prejkoslej prepričanje, da tako ne more in ne sme iti dalje, ako nočemo v nekaj letih videti od Evrope samo še razvaline.

V poizkusih sanacije Evrope je predvsem poleg Evrope same prihajala v poštev Amerika, ki naj bi s svojo hiperprotekcijo podprla propadlo Evropo. Dočim je prorok in »rešitelj« Wilson zastopal načelo, naj Amerika brezpogojno podpira Evropo, sta bila njegova naslednika Harding in Coolidge nasprotnega mnenja in sta pokazala Evropi zobe in figo. Seveda moramo pri našem razmotrivanju poudarjati dejstvo, da mnenje ameriške vlade ni bilo vedno v skladu z naziranjem ameriškega delovnega ljudstva, ki je bilo vedno pripravljeno pomagati na noge trepečim bratom v Evropi in ki je vedno obsojalo neizprosno in neusmiljeno politiko ameriškega kapitala, za katerim je stala vlada kot neviden rezultat, včasih pa le kot nemočna in brezvoljna lutka. Kakor kažejo vsi znaki, se bo dosedanja politika nadaljevala.

Svetovno politiko ameriško so vodile Zedinjene države, dočim so ostale druge države zbog svojih notranjih homatij ob strani. Srednja Amerika, Argentinja, Venezuela, Mehika nam vedo povedati o samih uporih, prevratih in revolucijah, ki se bodo nadaljevale po vsej priliki še to leto.

Pred novim letom smo doživeli novo senzacijo na Japonskem. Nepričakovana zemeljska katastrofa, ki je degradirala Japonsko na državo srednje vrste in povzročila neizmerno gorja baš med delovnimi ljudmi, je imela nedogledne posledice tudi za notranjo politiko Japonske. Japan doslej ni poznal atentatov v toliki meri kot zapad, vendar je bilo zadnja leta nekaj takih slučajev. Prošli teden pa se je izvršil atentat na japonskega prestolonaslednika, ko se je peljal v parlament. Hkrati je množica napadla ministrskega predsednika, ki pa je tudi srečno odnesel zdravo kožo. Tako se Japonska civilizira po vzgledu »kulturnega« zapada. Vprašanje je, kam vede taka civilizacija!

V Evropi se je vnela neprikrita diplomatska borba med političnimi snubači male antante. Ta je zadnja leta neprestano moledovala za posojila v inozemstvu. V poštev so prihajale predvsem Amerika, Anglija in Francija. Ko je radi svojega odklonilnega stališča odpadla Amerika, sta stali še Anglija in Francija, ki sta semintja dovolili kako posojilce, zakar sta dobivali ogromne obresti in pa obsežne koncesije, to se pravi, da sta si hoteli ozemlja male antante, zlasti Jugoslavije, gospodarsko zaslužiti. Pri teh izkoriščevalnih načrtih sta si hočeš — nočeš sami skočili v lasce. Že njihju spor glede nemških reparacij je hudo omajal medsebojne stike in razrahljal vezi bivših in formalno še sedanjih zaveznikov. Potem pa je prihajal slučaj za slučajem, in je čudno da ta lep sploh še drži. — Kon-

cem leta 1923 se je približala akcija francoskega posojila Jugoslaviji, Romuniji in Poljski uresničenju. Francija je bila v načelu pripravljena izplačati omenjenim trem državam posojila, ki bi se imela uporabiti za oboroževanje in opremo armad, takrat pa je poskočila Anglija in odločno protestirala. Ona zahteva, naj te države najprej plačajo svoje prejšnje dolgove zaveznikom. Pri tem misli Anglija predvsem na nasledstvene države, ki so prevzele del dolgov bivše Avstro-Ogrske. Ko se to zgodi, meni Anglija, se še le more govoriti o nadaljnih posojilih. Kritičnemu opazovalcu sodobne politike je jasno, da pomeni ta korak nekako napoved boja Franciji, pri čemer pa seveda ni izključeno, da končno ne bo trpela baš mala antanta, ako ne bo previdna. Zakaj vrana vrani oči ne izključuje! Odzadaj pa se po reku: »Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima«, posmehuje Nemčija in meče na trg svoje milijarde. Usoda pa gre svojo pot... Kaj bo drugo leto osorej, bomo videli!

Položaj na Grškem še vedno ni prav jasen. Kralja in njegovo družino so sicer pregnali, proglasili so končnoveljavo detronizacijo kraljevske dinastije in koncentrirali republikanske čete, vendar Venizelosa, ki bi mogel spraviti v red vso to zmešnjavo, še ni v deželi. Širijo se fantastične vesti o izbiri raznih kraljev na grški prestol, od katerih pa nobena ni točna. Italija se odločno protivi republikli na Grškem in bi rada vrnila na kraljevski prestol osebo, katera bi bila pod njenim vplivom, da bi mogla skovati obroč okoli Jugoslavije. Venizelos bo to nakano prejkone preprečil.

Zadnji teden so prihajale iz Beograda in Sofije alarmantne vesti, povzročene po govoru bolgarskega ministrskega predsednika prof. Cankova v narodnem sobranju. Ta je v svojem govoru nekako zagrozil Jugoslaviji, da si Bolgarska vzame Makedonijo, če treba, s silo, obenem je zahteval za Bolgarijo zvišanje stalne vojske. Njegov govor je časopisje komentiralo na različne načine, beograjska javnost se je ogorčeno razburjala, ostala pa je pozorno čakala in opazovala. No, niti vrag ni tako črn, kakor ga slikajo. Naš poslanik v Sofiji Rakić je sicer odpoklican v Beograd, da osebno poroča o stanju na Bolgarskem, kar pomeni v političnem svetu, da sta si diplomaciji dveh držav navzkriž, vendar upamo, da bo sestanek državnikov male antante, ki se bo v kratkem vršil v Beogradu, vplival ugodno na rešitev tega vprašanja.

Pokrajinske uprave se polagoma likvidirajo. Začeli so se že tudi v Ljubljani. Do konca meseca marca bo ukiniten oddelek za trgovino in industrijo, ki pride pod direktno upravo velikih županov. Takoj nato se likvidira oddelek za kmetijstvo. Pri vseh teh likvidacijah postopajo z uradništvom kakor svinja z mehonom.

V Sloveniji imamo novo stranko, zmešano iz starih liberalcev, novih radikalcev, samostojnih kmetov in narodnih socialcev. Ta zanimiva mešanica bo izdajala svoje glasilo »Narodni list«, ki bo izhajal namesto »Jutranjih Novosti«.

Delavska zakonodaja v naši državi.

Kakor v drugih panogah socialne zakonodaje, tako vlada tudi glede delavske zakonodaje nejasnost in negotovost, kateri zakoni veljajo in kateri so razveljavljeni. Zlasti glede delovnega časa krožijo tako med delavstvom kakor med podjetniki najrazličnejša nazoranja, ki so navadno na škodo delavskim interesom. Povod za to so dale neštete ankete, kjer so se obravnavali pravilniki o delovnem času v raznih industrijskih in obrtnih obratih in kar izvajajo podjetniki kot zakonite določbe, čeravno ni vstopil v veljavo še niti en pravilnik.

V nastopnem se bodo obravnavali zakoni o delavskem vprašanju, ki so dejansko v veljavi in kateri vežejo tako podjetnika kakor delavca.

1. Zakon o zaščiti delavcev.

Ta zakon je objavljen v uradnem listu za Slovenijo št. 74 z dne 18. julija 1922; ponatis se dobi v V. snopiču zbirke zakonov.

Zakon o zaščiti delavcev velja za vsa obrtna, industrijska, trgovska, prometna, rudarska in njim podobna podjetja, v katerih je zaposleno pomožno osebje, to je vajenci, pomočniki in drugi delavci, odnosno delavke. Podjetja, kjer delajo izključno le člani rodbine, ne spadajo pod ta zakon.

Za podjetja ali obrat se smatra vsako organizirano delo v strokah narodnega gospodarstva, ki se opravlja na posebnih, za to določenih krajih, bodisi v zaprtem, bodisi v odprtem prostoru, in sicer s pomočjo posebnega pomožnega osebja.

Podjetja ali obrati so pa dvojne vrste: industrijska ali tvorniška in obrtna. Zakon prišteva industrijskim podjetjem vsa ona, v katerih dela najmanj 15 delovnih moči povprečno v razdobju treh mesecev. Pravilnik o razvrstitvi podjetij v posamezne skupine, ki prej še ni objavljen, navaja za industrijske obrate te-le znake:

1. Zaposlenje večjega števila delavcev, najmanj 15;
2. posebna obratovališča;
3. tehnična delitev dela;
4. strojni ali motorski pogon;
5. proizvodnja v velikem obsegu;
6. protokoliranje firme;
7. vodstvo obrata na trgovski način.

Zakon o zaščiti delavcev navaja dalje točno, kdo se smatra za pomožno osebo, ker le za pomožno osebje velja njegova določila. Pomožno osebje so vse one osebe, brez razlike spola, ki delajo ali stalno ali začasno v podjetju,

ki spada pod ta zakon, ali sicer ali zaradi izučevanja v kakršnikoli stroki dela ali pa za nagrado. Za osebe, katerim so poverjeni posli višje vrste (poslovodje, knjigovodje, blagajniki, inženjerji itd.) in ki se ne smatrajo za pomožno osebje v zmislu zakona o zaščiti delavcev, velja zakon o trgovski pomočnikih z dne 16. januarja 1910, drž. zakonik št. 20.

Delovno razmerje med lastniki podjetij, spadajočih pod zakon o zaščiti delavcev in njihovim pomožnim osebjem, se ureja z individualno ali kolektivno pogodbo, ki ne sme nikoli nasprotovati odredbam tega zakona. Ta določba je važna, ker so vse pogodbe, ki bi vsebovale dogovore, nasprotujoče zakonito določenemu delovnemu času, odnosno nagradi za nadurno delo v manjši izmeri nego dopušča zakon, pravno neveljavne. Ko bi se na primer delavstvo pogodilo s podjetnikom, da bo delalo v obratu, za katerega je dopusten največ deveturni delavnik, deset ur in vrh tega še brez nagrade za nadurno delo, je ta pogodba neveljavna, podjetnik pa je kazniv zaradi kršenja zakona.

Delovni čas.

V industrijskih in rudarskih podjetjih, in samo v teh, ne sme delovni čas najetih delavcev trajati več nego 8 ur dnevno, odnosno 48 ur tedensko. Zakon dopušča, da sme trajati delovni čas ob poedinih dneh tudi devet ali deset ur, samo da ne preseže tedensko 48 ur. Ko bi hotel n. pr. podjetnik praznovati kak dan, ki ni zakonit praznik in bi hotelo delavstvo nadomestiti zamujene ure z daljšim delom ob drugih dneh, da bi ne bilo oškodovano pri zaslužku, je to dopustno pod pogojem, da zakonito določeni tedenski delovni čas ni prekoračen.

Delovni čas, določen v zakonu, se sme podaljšati sporazumno med podjetnikom in delavci in sicer v rudarskih podjetjih za 1, v drugih pa največ za 2 uri dnevno. To podaljšanje velja, če ga sklenejo štiri petine delavcev enega podjetja s tajnim glasovanjem. Sklep, da se podaljšaj delovni čas, velja najdalje za 3 mesece. Po preteku tega časa se sme sklep obnoviti. Natančnejše odredbe o tem prostovoljnem podaljšanju delovnega časa predpiše pravilnik, ki pa doslej še ni izšel. Ker pa pravilnik ne more in ne sme zakona izpreminjati, velja ta odločba in se sme v polnem obsegu izvajati tudi, ko bi pravilnik drugače določal.

Za prometna podjetja (železnice, brodarstvo, tramvaje, pošte, brzofave, telefone in podobne naprave, določa delovni čas resortni minister sporazumno z ministrom za socialno politiko po smislu odredb tega zakona.

V drugih podjetjih, ki se ne prištevajo ne industrijskim, ne rudarskim, ne prometnim podjetjem, torej za trgovske, gostilniške, rokodelske in druge obrate v zmislu obrtnega reda, traja delovni čas od 8 do 10 ur dnevno po naravi in teži posla. Zakon o zaščiti delavcev določa, da se mora predpisati v 6 mesecih od dne, ko stopi zakon v veljavo, razglašen v Služb. Nov. dne 14. junija 1922, torej do 14. decembra 1922 s pravilnikom delovni čas za vsako kategorijo tukaj označenih podjetij. — V onih podjetjih, kjer se določi delovni čas z 8, odnosno 9 urami dnevno, se sme, po sporazumu med delodajalcem in delavci, delovni čas podaljšati kot prekoračeno delo še za 1, odnosno 2 uri na dan. Pismeni sporazum o tem mora delodajalec predložiti inspekciji dela najkasneje do tedaj, ko se prične prekočasno delo. Pravilnik doslej še ni izšel. Zakon na tem mestu ne določa, koliko delavcev mora glasovati za podaljšanje delovnega časa. Iz zmisla in iz pravilne razlage zakona pa sledi, da je tudi v tem slučaju potrebna kvalificirana večina štirih petin, ker bi se sicer ne moglo govoriti o sporazumnem podaljšanju med delodajalcem in delavcem ker zakon načelno zabranjuje vsako teroriziranje večine od strani manjšine.

Ker pa je ministristvo za socialno politiko zamudilo šestmesečni zakoniti rok za kategoriziranje obrtnih podjetij in določitev delovnega časa za vsako kategorijo posebej in ker vlada ravno v tej panogi samovoljnost obrtnikov, je naloga inspekcije dela, da poseže vmes in napravi red. Po zakonu ima to pravico, ker je njena naloga, da nadzira delovni čas in da daje dovolitve za prekočasno delo. Delavska zbornica, kot interesna zaščitnica delavskih zadev, bi morala zavzeti iniciativo ter prisiliti inspekcijo dela, da izvede nemudoma uvrstitev obrtnih podjetij v kategorije in da določi delovni čas sporazumno z delavsko, trgovsko in obrtniško zbornico in z odelkom za trgovino in industrijo.

Izjemno podaljšanje delovnega časa.

a) Na prošnjo podjetnika:

1. v podjetjih z neprestanim obratom, toda število delovnih ur ne sme prekoračiti 60 ur na teden;

2. v podjetjih, ki periodično prekinjajo delo in v katerih sme delati pomožne osebe tudi preko 8, 9, odnosno 10 ur na dan; povprečni delovni čas v tleh ali manj tednih, ne sme presežati 8, 9, odnosno 10 ur na dan;

3. e) če je stara utrjena navada, običaj ali poseben dogovor med pomožnim osebjem (vsaj štiri petine) in lastnikom podjetja, da se dela v podjetju en dan ali več dni v tednu manj nego 8, 9, odnosno 10 ur dnevno, se sme druge dni v tednu delati preko 8, 9, odnosno 10 ur na dan; toda to podaljšanje ne sme trajati več nego 1 uro na dan, niti ne sme presežati števila predhodno opuščenih delovnih ur. Dogovor, da se dela dnevno manj, nego je dopustno, je torej različen od dogovora, da se podaljša sporazumno delovni čas s tajnim glasovanjem in po pristanku štirih petin delavcev. Drugi dogovor velja sam po sebi, prvega pa mora odobriti pristojna inspekcija dela;

4. posamezni delavci se smejo pridrževati na delu tudi preko maksimalnega delovnega časa za čiščenje delavnice, pripravljanje kotlov, strojev itd., vobče za posle, ki se morajo izvrševati v interesu rednega obratovanja. To prekočasno delo pa ne sme trajati več nego 2 uri na dan;

5. d) Če zahteva razvoj poslova neizogibno, se sme podaljšati delovni čas za 2 uri na dan, in sicer največ za dobo 4 tednov za enkrat; to podaljšanje pa je dopustno samo štirikrat na leto;

6) pri sezonskih podjetjih, ki so izpostavljena vremenskim vplivom, n. pr. stavbarstvo, opekarstvo itd., je delovni čas svoboden z omejitvami, ki jih predpiše ministristvo, odnosno inspekcija dela.

V naštetih slučajih mora vložiti podjetnik prošnjo na pristojno inspekcijo dela, ki odloči najkasneje v petih dneh od dne vložitve, ali se podaljša delovni čas ali ne. Dokler se ne izda odločba, ne sme podjetnik podaljšati samovoljno delovnega časa, sicer zapade kazni.

b) Brez prošnje podjetnika:

Če zahteva podaljšanje delovnega časa višja sila (požar, povodenj) ali nenadna potreba, ki se ne javlja periodično, in sicer, da se odpravijo eventualne zapreke za normalno za normalno obratovanje. V tem slučaju morajo podjetniki o podaljšanju poročati najkasneje v 24 urah od trenutka, ko je nastopila ta okolnost, pristojni inspekciji dela s pripombo, kdaj je nastopila zapreka in kdaj prestala;

(Dalje prih.)

Razno.

Zaupnikom priporočamo naj opozore člane, da si nabavijo »Delavski koledar« za leto 1924 dokler je še čas.

Razprave o socialnem zavarovanju in o drugih vprašanjih, ki so v Delavskem koledarju priobčene, onemogočujejo vsakemu članu zvedeti kakšne pravice mu dajejo ti zavodi. S tem je tudi delovanje zaupnikov olajšano, ker ne bo treba vsakemu članu posebej razkladati kakšne pravice in kakšne dolžnosti mu predpisuje socialna zakonodaja. Zato je potreba, da si vsak zaveden član nabavi »Delavski koledar za leto 1924.«

O razprodanih koledarjih bomo priobčili statistiko, iz katere bo razvidno, kateri kraji in katere stroke so razpečale največ in katere najmanj koledarjev.

Velenje. Dne 2. dec. so se vršile pri nas volitve zaupnikov v H. rudarsko skupino. Za izvoliti je bilo 9 zaupnikov in 9 namestnikov. Pri teh volitvah smo dobili mi socialisti 8 zaupnikov in 8 namestnikov. Kako smo se pa začudili, ko nam je unijsko vodstvo v Zagorju poročalo, da so pisali »neodvisnic« v svoji »Strokovni borbi« z dne 7. dec., da so oni dobili pri nas v Velenju 16 zaupnikov in 16 namestnikov, socialpatrioti pa samo 2 zaupnika. (Pri nas namreč »Strokovne borbe« ne čitamo več, ker je zmrznila med potjo iz Ljubljane v Velenje, in trdno upamo, da ne bo nikoli več oživela pri nas v Velenju iz razloga, ker smo mi socialisti imeli v pogodbi z našim podjetjem, da kar dobi delavstvo pri Trboveljski družbi, dobimo tudi mi. Strokovna borba pa

je v zadnji stavki zafurala vse v Trboveljah — in mi nismo nič pridobili, zato smo sedaj volili socialistično Unijo slov. rudarjev, ker pri tej so res ljudje, ki razumejo razredni boj vse drugače, kakor pa »neodvisnic« ki ne razumejo koliko je 00 : 32 = 16.

Narodni socialisti so sedaj končno veljavno privlekli svoj vozček v kapitalistične vode.

V družbi z radikalno (vladno) in samostojno kmetsko in narodno napredno (Trillerjevo) stranko so ustanovili skupen dnevnik pod imenom »Narodni dnevnik«. Oklic za naročbo so podpisali predstavniki vseh navedenih strank. Za narodne »socialiste« je podpisan g. Ivan Deržič.

S tem dejstvom je zgubil delavski pokret zopet enega sesalca, ki je v kalnem ribaril. Menda se sedaj narodni socialisti ne bodo upali več govoriti o socializmu, kajti v družbi s kapitalisti se za socializem ne da delovati. S tem je narodno-socialne muhe — enodnevnice konec.

Kakor vse kaže, bo delavski pokret kmalu ozdravljen. — Laži-socialistične sekte po vrsti propadajo in delavstvo se bo zopet oklenilo svoje prave internacionalne socialistične stranke.

Si že naročil Delavski koledar?

Čevlji domačih tovarov Peter Kozina & Ko z znamko »Peko« so najboljše in najcenejše. Zahtevajte jih povsod. Glavna zaloga na drobno in debelo: Ljubljana, Breg št. 20 in Aleksandrova cesta št. 1.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Razpravo o novi železniški pragmatiki smo morali zaenkrat radi tehničnih težkoč ukiniti.

Uredništvo se trudi pridobiti čim več dopisov iz gibanja železničarjev. Zato prosimo vse zaupnike železničarske organizacije, da nam stalno dopisujejo o vseh dogodljajih v njihovem kraju. Dopisi naj bodo kratki in jedrati.

V tmenu strok. kom. (P. odb. GDSJ.)

Izdajatelj: Franc Svetek.

Odgovorni urednik: Jože Berdajs.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin.

Od 2. do 6. januarja

Požar v Londonu.

Nad 12.000 hiš v plamenu.

KINO MATICA

Delavskim rodbinam priporočamo

Kolinsko cikorijsko,

ki je najboljška kavina primes.

Kino „Ljubljanski dvor“.

Od 4. do 6. januarja

Pariška grofica

II. del: Senca zločina

Od 3. do 6. januarja

Kolo sreče se okreče

KINO TIVOLI

ZADRUŽNA BANKA

v Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 5

sprejema hranilne vloge na tekoči račun in na knjižice: obresti po dogovoru. Bančne posle izvršuje najkvalitetneje.

Delniški kapital K 12.000.000.

Brzojavni naslov: Zadrubanka. — Telefonska številka 367.